

BES^eDA

E L E K T R O N S K A K N J I G A

Srečko Kosovel

Živeti
je smisel
človeka

Izbrane pesmi

O M N I B U S

BESEDA

Srečko Kosovel

ŽIVETI JE SMISEL ČLOVEKA

Izbrane pesmi

To izdajo pripravil

Franko Luin

franko@omnibus.se

ISBN 91-7301-062-6

beseda@omnibus.se

www.omnibus.se/beseda

Aleluja

Povsod tiha pomladna rast,
mirna je priroda kamenita,
a mojo dušo vodi v propast
bolest, v temini skrita.

Pogledam jo: to je zlomljena ost
moje strte življenjske sile,
ali še globlje je polna mladost,
zelene strasti bi jo pile.

Vidim še globlje: črni razkol,
stavba, razbita v osnutku;
vprašam se: bom li krepak dovolj,
ko zavem se v bolestem trenutku?

O, kako rad sredi trav bi stal,
drevo, ki čuti v sokovih,
da pride pomlad, da bi pognal,
da bi se skošatil v vrhovih.

Sredi zelenih ros kakor ognjen
iščem lepote, a vsa mi je tuja,
zrak je negiben, veter steklen:
in vendar pomlad, aleluja.

Balada

V jesenski tihi čas
prileti brinovka
na Kras.

Na polju
že nikogar več ni,
le ona
preko gmajne
leti.
In samo lovec
ji sledi ...

Strel v tišino;
droben curek krvi;
brinovka obleži,
obleži.

Balada

Prišel je pevec slovenske dežele,
prišel je pevec v daljno tujino,
v strunah njegovih so pesmi drhtele
v eno z radostjo in z bolečino.

Pel je, kako so gozdički zeleni,
glej, pa se solza v očeh mu zasveti,
pel je o smrti, ljubezni in ženi,
o domovini ni mogel začeti.

„Poj nam, zapoj nam o naši deželi,
da nam nje sonce, nje zdravje zasije,
o kmečkih domovih, o pesmi veseli,
ki v noči se mesečni v polje razlije.”

— Močno srce je, močno in mlado,
krepko od upanj, od sile pogumno,
a ko je trudno (o čudno neumno!),
tiho zamisli se v tole balado:

Tisočkrat tisoč, še več nas je bilo,
tisočkrat tisoč hlapcev in sužnjev,
tisočkrat tisoč ponižnih, boječih,
tisočkrat tisoč v prekletstvu tonečih,
tisočkrat tisoč z žolčem pojenih ...

Pa nam udarilo v desno je krilo,
pa omahnilo je in se zlomilo,
pa se še levo je uklonilo,
tisočkrat tisoč, še več nas je bilo.

Pel bi, kako so razšli se po sveti,
pa morala kri bi iz srca privreti,
bratje, ne morem vam pesmi končati,
smrt že prihaja, že je pred vrati ...
Ženo mi vzela, vzela belest je
in domovino... Zdaj hodim in gledam,
ko zvezde se sipljejo v črno brezcestje.

Prišel je pevec slovenske dežele,
src se dotaknil z njenim spominom,
srca nalil nam z grenkim pelinom ...

Beatrice

Še, še si lepa in v tajnosten smeh
še so odete tvoje oči,
in še te iščem po vseh poteh,
čeprav ti korak moj več ne sledi.

Še, še me vabijo tvoje oči,
ko se poltiho, mirnó nasmehljaš,
in tvoje srce resnico taji
in ti molčiš, da je ne izdaš.

Da, še si lepa, a tako si hladnà,
nedojetna kot vila, ki ubeži,
da ne izda skrivnosti srca —
ali pa lovcu srce prestreli.

Bolest

No, pridi, tam je ples in svetel smeh
in ona je poslala povabilo,
oko nje črno bo te pomirilo,
kar iščeš v svetu, najdeš v nje očeh.

Bila je tam in tiho je strmela,
kot črni žamet dobre nje oči,
bila je tam, moj molk je razumela,
kot da v globini z mano govori.

Ta strašni molk, ne moreš se opiti,
opojno umreti v čudni ta pokoj;
da je boleost mogoče pozabiti,
postati človek, človek nad seboj;
a moraš se smejeti, govoriti
in angel smrti kliče: Za menoj!

Borba

Ti ali jaz — kdo bo omagal,
ti ali jaz — kdo bo odpal?
Večje suženjstvo me je krivilo,
toda poglej: raven sem stal.

Ah, ljudi se ne lovi na sladkor,
daj mi grenčice, da me učvrstiš!
Jaz ne bojim se za viteštvo tvoje,
jaz ne bojim se iti na križ!

Jaz se bojim le pasti pred tabo,
tiste šibkosti se jaz bojim. —
Si mož — sovražnik? Ne s sladko vabo!
Pusti, naj se s teboj borim!

Smrt naju čaka tam med gorami.
Kaj bi sedaj že hotel v pokoj?
Smrt je med nami, med nami, med nami,
njej veljaj — boj!

Bori

Boris, bori v tihi grozi,
bori, bori v nemi grozi,
bori, bori, bori, bori!

Bori, bori, temni bori
kakor stražniki pod goro
preko kamenite gmajne
težko, trudno šepetajo.

Kadar bolna duša skloni
v jasni noči se čez gore,
čujem pritajene zvoke
in ne morem več zaspati.

„Trudno sanjajoči bori,
ali umirajo mi bratje,
ali umira moja mati,
ali kliče me moj oče?”

Brez odgovora vršijo
kakor v trudnih, ubitih sanjah,
ko da umira moja mati,
ko da kliče me moj oče,
ko da so mi bolni bratje.

Ciklame

Ciklame
dehtijo
kakor tedaj,
meseca
srebrni sijaj
se razliva
v dolino.
Pod belimi okni
je tiho vse,
mesec
po srebrni cesti gre.

Ciklame
dehtijo
same,
same,
same.

Čujem z obali

Čujem z obali žvižganje parnikov,
čujem prikrito ječanje dvigalnikov,
čujem strojev težko brnenje,
čujem pod njimi vzdih v življenje!

— Kam si poslala nas,
kam si poslala nas,
rodna vas? —

Ali od hribov čujem še teže:
— Starci in žene umiramo sami,
dvigamo grudo, ki je brezplodna,
ki rodi kamenita žita.

— Odkar ste odšli od nas,
odkar ste odšli od nas,
je prazna vas. —

Drevesa v dolini

Jaz, vihar, vas bom strl nocoj,
ko pride na mojih krilih pomlad,
čez polje vihral bom in čez goró
in divjo svobodo proslavljal in rast.

In lomil bom krone in cvetje bral,
ki se bo še v popkih skrivalo,
da sok, ki se v njih prelival je,
šumeč valoval čez dolino bo.

— Jaz sem majhno, majhno drevo,
ko pride veter, igra se z menoj,
in če, vihar, pozoveš me v boj,
kako naj se borim — kako? —

Vihar poplavlja polje in les:
— Kako, kako ti je, malo drevo? —
V svobodi razstrlo je roke drevo
in raste z viharjem do sinjih nebes.

Ecce homo

S teboj govorim, pa sem ti daleč.
Senca je vzrasla v tisoč senc.
Sam sebe ne ločim v njih, ne poznam.
Kako naj ti rečem, kam?

Mrzel pepel leži nad sencami.
Živci izmučeni od abstraktnih oblik
lastnega jaza.
Bog. Ne spozam mu obraza.

Eno je vroče: žeja Pravice in Odrešitve.
Eno je sveto: Preprosto in Pristno.
A nad nami
melanholija sivih tlakov,
mrličev, ki ne morejo umreti.

P. S. Vem, vi ne morete tega razumeti.

Ekstaza smrti

Vse je ekstaza, ekstaza smrti!
Zlati stolpovi zapadne Evrope,
kupole bele — (vse je ekstaza!) —
vse tone v žgočem, rdečem morju;
sonce zahaja in v njem se opaja
tisočkrat mrtvi evropski človek.
— Vse je ekstaza, ekstaza smrti. —

Lepa, o lepa bo smrt Evrope;
kakor razkošna kraljica v zlatu
legla bo v krsto temnih stoletij,
tiho bo umrla, kot bi zaprla
stara kraljica zlate oči.
— Vse je ekstaza, ekstaza smrti. —

Ah, iz oblaka večernega (zadnjega
sla, ki omanja Evropi še luč!)
lije kri v moje trudno srce,
joj, in vode ni več v Evropi
in mi ljudje pijemo kri,
kri iz večernih sladkih oblakov.
— Vse je ekstaza, ekstaza smrti. —

Komaj rojèn, že goriš v ognju večera,
vsa morja so rdeča, vsa morja
polna krvi, vsa jezera, in vode ni,
vode ni, da bi pral svojo krivdo,
da bi opral svoje srce ta človek,
vode ni, da pogasil bi z njo
žejo po tihi, zeleni jutranji prirodi.

In vse je večer in jutra ne bo,
dokler ne umremo, ki nosimo
krivdo umiranja, dokler ne umremo
poslednji...

Joj, v to pokrajino, še v to zeleno,
rosno zeleno pokrajino, še v to,
sonce večerno, boš zasijalo
s pekočimi žarki? Še v to?

Morje preplavlja zelene poljane,
morje večerne žgoče krvi,
in rešitve ni in ni,
dokler ne padeva jaz in ti,
dokler ne pademo jaz in vsi,
dokler ne umremo pod telo krvi.

Z zlatimi žarki sijalo bo sonce
na nas, evropske mrličje.

Ena bolest

Ena bolest mi dušo tesni —
tega sveta hladnina;
pride noč — in vse potopi
večnosti globina ...

Moje srce izgubilo je
toplih sanj iskanje,
kot mramor ga ohladilo je
to trpko, trpko spoznanje.

Mati, daj mi rokò še enkrat,
kajti samo v tvojem zavetju
sem čutil življenje, sem bil mlad,
kot zdaj sem gorak vsemu svetu.

Čutim pogrezanje, konec sveta,
daleč ni do razdejanja.
Zebe me. Hlad polzi v dno srca;
dajte mi, dajte mi spanja!

Ena je groza

Ena je groza, ta groza je: biti —
sredi kaosa, sredi noči,
iskati izhoda in slutiti,
da rešitve ni in ni.

Včasih se med ranjene skale
tiho razlije zlati svit
jutranje zarje — šel bi dalje,
pa že čutiš, da si ubit.

Kakor da se zarja rani,
kadar razgrne svoj pajčolan,
kadar razlije goreče slapovje
in ti zakliče pod goro: Vstani,
glej, že gori razbito gorovje! —
Ti čutiš Ga in ne veruješ vanj! —

Eno besedo

Eno besedo bi rekel rad,
da bi kot veter pomladni
mehka v vaša srca prišla,
eno besedo bi rekel rad.

Toda, glejte, jaz nimam nič več,
moje srce je razbito svetišče,
moje besede so ranjene vse,
vsaka moja beseda krvavi.

Nad mano ni več obokov sanj,
ostri robovi črnih zidov
dvigajo se kot spomin na nekdej
v poulično prazno grozoto noči.

Toda vendar, saj je, saj je,
saj je še ena beseda, še ena!
Pridi, ti nočni ranjeni človek,
da te poljubim na tvoje srce.

Glej, saj ne moreš več

Glej, saj ne moreš več govoriti,
ne moreš iskati več novih poti —
čemu živeti, čemu hoditi,
ko si tako truden; lezi, umri!

Čeprav je še luč, ki znotraj sveti,
čeprav to življenje imam tako rad,
te moram le v sveto olje deti,
bolni moj brat . . .

Godba pomladi

Moje srce je gnano od godbe,
ki nas čaka na rdeči obali,
človek, o človeku, v svetli godbi
se slutnja (bodoči človek) zrcali.

Ko na otokih, na polotokih
in na celinah rdeči mostovi,
bratje iz Indije, Perzije, Afrike
bratje nam bodo, bodo drugovi.

O, izpustite v morje vse ladje!
Naj izletijo vsi aeroplani!
O, naj zapojejo zlate sirene
v srce človeka: „Človek, vstani!”

V soncu blestijo se bajoneti.
Ali poglej: i ti bodo pali;
moje srce jegnano od godbe,
ki nas pričakuje na rdeči obali.

Golobčki

Golobčki ne sedajte
pred moja okna.
Kaj bi sedall, kaj bi me gledali,
beli golobčki?

Vi me spominjate
na mojo ljubico,
a kaj bi z ljubico, z ljubico belo,
moji golobčki?

Moje srce, saj ni več veselo,
moja ljubica morala umreti bi,
če bi z mano živela,
golobčki.

Vi me spominjate ljubice moje,
ki kakor vi je prišla pred okno,
ki kakor vi je odletela,
beli golobčki, iz moje samote.

In če sem samo vetru brat

In če sem samo vetru brat,
kaj zato! In če me nima nikdo rad,
kaj zato! In če sredi mrzle noči
moje malo srce drhti, samó,
kaj zato! Saj so mi ceste
sestre najvernejše, ceste,
ki bele bleščijo
skozi to temno noč;
saj so mi sestre zvezde,
ki bde nad menoj.

In če pomislim,
kako je s teboj, ki tiho
spiš v koči sredi gora,
saj nisem več sam
sredi sveta.

Iz nevidnih dvoran

Iz nevidnih dvoran
odmeva smeh;
ko da sem bolan,
ležim na tleh.

In v tla sem zaprt.
Joj, sanje, kje?
O, v moje srce
prišla je smrt.

V mojem koraku
poje Smrt,
v dno duše zaprt
sem brat oblaku.

Oblak je siv
in v puščo razseva
se, v dušo odmeva:
Ti nisi več živ.

Jesen

Droben dež rosi,
bele so kraške poti,
sivo je zgodnje jutro.

Bor, bor ne šumi,
kam ta pot hiti?
Sivo je zgodnje jutro.

Brinovka se prebudi,
vztrepeta, vzleti.
Sivo je zgodnje jutro.

Jesen

Enakomerno deževanje
na ploskve sivih, kamenitih streh;
vse bolne, žalostne so moje sanje
in v sivi žalosti zamrl je smeh.

Jesenska roža je zaprla čašo
in tiha se nagnila v siva tla;
in somrak pal je čez vasico našo
in zrak je mrzel od dežjã.

Jesensko jutro

To je zvon, glas njegov
iz kraške vasi prihaja,
jutro je sivo in mrzlo
in moja mati vstaja.

Romar pomisli: zvon,
ki v to temno jutro zvoni,
moje matere, moje matere
več ne prebudi ...

Joj, kako dolgo je še do večera

Joj, kako dolgo je še do večera,
ki tih in zlat
nas vabi iz kraja krivic, nemira
v beli grad pokoja ...

Od nemih zatiranj omahovaje
klone duša
in bolna želi si v tihe kraje
brez borb in brez boja.

Ne od lastnih, od tujih krivic ugaša
in je brez moči,
kot ranjeno golobico zanaša
jo val krvi,

ki se razliva preko sveta,
preko borb in nemira.
Ni še utihnila bol srca?
Joj, kako dolgo je še do večera ...

Jutro na Krasu

Sam grem po dolini kraški,
kadar vanjo jutro sije
in se morje zdrave sile
v mlado dušo mi razlije.

Sklonil bi se in pokleknil
pred ognjem veličastvom,
kakor kralj bi šel po Krasu
v duši s silo in bogastvom.

In pod silo mlade duše
bi se zemlja premaknila,
naša zemlja, bratje moji,
k soncu bi se primaknila.

Kaj sem ti pisal

Kaj sem ti pisal
o Smrti, ljubica!
Vsakdo gre skozi
smrt v pomlad.
Zarja srebrna
mi čelo hladi.
Pod oknom
reka šumi, šumi.

Na nevidnih perutih
plava pomlad.
V skalah slap.

Ti.

Kakor drevo, ki se strele boji

Kakor drevo, ki se strele boji
in tiho sredi polja stoji
trepetajoč, ko vihari vihar,
ko grmi in treska, ko polje požar...

stojim sam sredi vsega sveta,
duše, srca mi nikdo ne pozna,
in če sredi nevihte jagned gori,
pred strašno usodo zaprem oči.

Kakor naraščanje

Kakor naraščanje temnih glasov
raslo je, vstajalo je iz globin,
kakor zvonjenje nevidnih zvonov
klicalo me je iz kraških dolin.

Šel sem: med množico sem se potopil,
med te ljudi, krvaveče spoznanj,
padal, umiral, doklèr nisem stopil
v tiho svetišče njih pričakovanj.

Njih pričakovanja so tiha in sveta,
čeprav jih duši tiran kapital,
svetejša so, če jih krivica prepleta,
in lepša je kri od rdečih koral,
ta kri pod okovi, o naj bo prekleta,
kadar bo brizgnila, vstal bo naš kralj!

Konec

Postavljam ti spomenik, romar,
tavajači romar.
Poznam tvoje ranjeno srce
in tvoje izsušene žile.
Postavljam ti spomenik, romar.

Tvoja beseda je umirala,
še preden si jo izgovoril,
in tvoje dejanje se je razsulo,
še preden si ga začel.
Tvoje trpljenje je bilo skrito
svetu in tihi, topli besedi.

Umrli si na cesti, z glavo
na mrzlem kamnu,
in ni biló brata človeka,
ki bi ti zaprl oči.
V tvoje mrtve, odprte oči
je sanjal dan, ves grozen in siv.
Zato ti postavljam spomenik, romar.

Kraška jesen

Sladka črnina, polni grozd,
jagode se v dežju bleščijo,
v dalji temneva borov gozd,
topoli pod hribom šumijo, šumijo.

Šumeča prihaja v vršanju lip
jesen; topole in hraste uklanja;
mi smo v vinogradu, drugi so v hramu —
vsak si po svoje otožnost odganja.

Kraška vas

I

Sam
čez vas.

V temah
tulijo latniki —
burja prepleza
zidovje, v okno
udari: "Kdo?"

Okno razsveti
temò.

In na koncu vasi
bor završi —
vztrepeta,
ko me spozna ...

II

Strme strehe v temini
spe; slanmate, kamnate,
mrke vse,
z nizkimi čeli.

Na prsi so ljudje
roke razpeli.

Kako?
Zakaj?
„Umri, ali pojdi nazaj!”

III

Borovo morje
šumi temnò —
Jadran bije v obal,
v temò,
burja buta
v okno mrtvó.

Noč je nad kraško vasjo.

Kdo obupuje?
Kdo vzdihuje,
da ga prekolnem
v srcu tem bolnem?

Kdo?

Kratko življenje je

Strašno je nositi v srcu smrt
in vendar, ljubica, tebe ljubiti;
ah, ljubica, dajmo vse pozabiti,
težko živi, kdor je potr!t!

Če svet je teman, krut in teman,
mar nas potrtost pred njim obvaruje?
Ah, zasmejal se bom, ko bo najhuje,
blazen bo smeh ta, bolesti pijan.

Vino bo krvavelo iz čaše
in z vinom bolesti ti bom napil:
Kratko življenje je, ljubica, naše,
kdo bi še tožil o njem in se jezil?
Samo ta, kdor ga ne pozna še,
ta se bo pod bolestjo krivil.

Krik po samoti

Da bi se mogel vase skriti,
živeti nikomur, nikomur poznan,
da bi se mogel poglobiti
v tiho prelivanje mraka in sanj!

Da bi z ulice mogel oditi,
pijan tega šuma, hitenja pijan,
vase, v vesoljstvo se potopiti,
začutiti eno se z Njim, a zaman!

V množici sem, ki se giblje, upira,
bolan sem, tako sem se že izkričal,
v množici sem, ki ugaša, umira,
k zmagi hitim in vem, da bom pal;
šele ko pala bo name sekira,
čutim, kako bom za Njim zaječal.

Labodja pesem

Tiho je sklonil svoj beli vrat
v loku nad vodó,
v vodi grmovje, stolp in grad,
zaprl je oko.

In sredi jezera ni mogel utoniti,
to je bil strašen ukaz:
živeti, trpeti, strmeti v razbiti
svoj obraz.

V bolest, ki ne mine nikoli, nikoli,
in kot v zrcalo vodà
vase strmeti (živeti proti svoji volji)
z bolestjo sredi srca.

Mati čaka

Tujec, vidiš to luč, ki v oknu gori?
Moja mati me čaka in mene ni,
vse je tiho v noči, polje temnó,
zdaj bi stopil tja, pokleknil pred njo.

Mati, poglej: nič nočem več od sveta,
reci besedo, besedo, besedo od srca,
da bo v njej mirna luč in topel svit
zame, ki tavam okrog ubit, ubit.

Joj! Ugasnila je luč. Zakaj, ne vem.
Šel bi pogledat, tujec, a zdaj ne smem.
Daj mi, da morem umreti tukaj, sedaj,
glej, meni je ugasnil edini, poslednji sijaj.

Mati, poljubljam tvoj kruh

Mati, poljubljam tvoj kruh,
ki mi ga bedna pošiljaš;
vem, da je kri vtisnjena vanj,
kri; poljubljam ga vdan.

Mati, le tisti kruh,
veš, nas lahko hrani,
ki v njem začutiš kri prelito
in boleost zatajeno, skrito.

In nič ni svetlejšega od tega,
ko vidim: ti trgaš od srca,
in čutim v kruhu tvojo kri.
A samo on bo res močan,
kdor ga je in kdor hladan
maščeval bo tvojo kri.

Meditacije

I

Bij nas po glavi, kruti trinog,
da obudiš do sedaj nas brežbrižne,
da nas napraviš hlapce ponižne
uporne, ker smo prekrižanih rok

gledali padanje šib po nas,
gledali tlačenje, kruto teptanje;
zbudi v nas najsmelejše sanje,
daj, da začutimo Njen obraz!

Bij, da preživimo to zimo
v zbiranju skritih, zatrtih sil,
kliči nas z udarci, da se prebudimo,
da zapustimo te črne temnice
in se borimo le za en cilj,
za oživljenje Velike Resnice.

II

Podor! Vse do tal in le tako
vstal bo nov tempelj, bleščeč in bogat,
in le tako preženemo glad,
ki nas tare s predmestno temo.

In vsi kulturni bleščeči hrami
in vse bogastvo, zlato in srebro,
teklo bo kakor čas med nami;
piti ga hočeš? Sezi z rokó!

In le tako iz pradavnih virov
spev o življenju bo v nas zašumel
kakor novo, življenjsko vino,
in, poet, iz tvojih samotnih večerov
pal bo sijaj v tvojo dušo, odmev,
strnitev bodočnosti naše z davnino.

Melanholija

V sobo bi se zaprl,
oj zaprl,
da bi umrl,
oj umrl.

V tesni sobi bi umrl,
moj brat.
Ah, kaj meni svet
in kaj pomlad!

Melanholija gladu

V trdem zidu grize glad.
Človek ni več človek.
Sivi kamen je tvoj drug,
sivi,
mrzli
kamen.

Padaj, padaj, hladni dež,
hladni dež jesenski,
padaj, padaj, tihi dež,
padaj na gomile.

Muke

I

O te rime, te strašne rime!
Vedno me spominjajo fraz,
ki so brez vsebine —
polne pekoče praznine
mi lažejo v obraz.

O ti koraki, ti prazni koraki,
brez smisla in brez smeri,
o, to niso jesenski oblaki,
ki jih vihar podi,
v mehničnem taktu bijo,
v prsi me žgo.

Rad bi kot nekdam
mehko valovanje sanj,
sklonil bi se nad mrzlim jezerom
in bi utonil vanj.

II

Pribili so vrana na križ,
te live perutnice
so trepetale ...
od njih je curljala kri.
In skozi oči
so šivanke preboli.
To mrtvo življenje
visi — še visi pred menoj —
ko mislim,
ko iščem resnice.
Še jo iščejo te mrtve oči
in še ji to življenje živi.
A resnice ni.
Ni.

III

Resnica, ena resnica je:
Muka.

Fant se sklanja k dekletu
in laže, laže
in ni niti žival.

O, človek ne more biti
niti žival
niti žival več!

Vse je prodal za abecedo
in stroje in modo,
hodi po promenadi in laže. —

Ta človek zaman
bo iskal besedo,
zaman prirodo.
Krvavel bo kakor slepi vran.

IV

Iz slepih oči
zasije dan,
resnica oživi,
da vztrepeče vran.

„Doživel sem jo,
spoznal,
ko me je ogenj izžgal.”

In zdaj več ognja ni
in zdaj so mirne oči.

In zdaj ne trepečem več
in kri ne curlja več od perutnic.

To je od resnice,
ki je smrt,
a je Spoznanje.

V črno jesensko noč
trepeče vranova perut
samo z vetrom.
Noč ga je zazibala v prepad.
Pada in ne pade nikoli.

— — —

Na provincialni postaji

Na medenini (zlata kolesca,
zobata in gladka, tipke koščene)
sonce blešči
kakor s polzaprtimi očmi.

Tu in tam vstane kolesce —
daljen akord se je zbudil,
uradnik odveže trak —
vsak dan enak poziv ...

Monotoni koraki, v pisarniški vzduh
zaprti — dva tira v svet,
skozi okno — puščava Krasa,
brinje in bori, akacije, divje rože —
štirje vlaki na dan. — —

Pozvonilo je: Iznad pesti
je dvignil lice
in vstal iz žalostnih sanj.

Nad travnikom

Nad travnikom poševno drevo,
sonce preko zelene gladine,
mimo, mirno stoje gore
v svetli molk popoldanske tišine.

Tako, tako bi zaprl oči
v to tiho in svetlo molčanje,
da bi pozabil vse tiste osti,
ki ranile moje so sanje.

Tako bi v samoto in v gore šel,
ničesar hotel, ničesar želel,
in pred ljudmi bi se zaprl,
kot romar na gorski poti bi umrl.

Ne, jaz nočem še umreti

Ne, jaz nočem še umreti,
saj imam očeta, mater,
saj imam še brate, sestre,
ljubico, prijatelje;
ne, jaz nočem še umreti.

Ne, jaz nočem še umreti,
saj še sije zlato sonce,
saj mladost me drzna spremlja,
saj so cilji še pred mano;
ne, jaz nočem še umreti.

Kadar pa ne bo nikogar,
staršev ne, ne bratov, sester,
ljubice, prijateljev —
in jesensko tiho sonce
bo čez Kras, čez Kras sijalo,
kot bi z mano žalovalo —
res, ne bom se bal umreti,
kaj mi samemu živeti?

Ne prosi, brat

Ne prosi, brat, kdor prosi, ne zasluži,
za nas velja parola: naj zahteva.
In ta parola, bratje, naj nas družī
in v naših močnih dušah naj odseva.

In kadar delavnike še odšteva
in naše delavce še podkupuje,
naj eno vaše srce ne vzdrhte va,
naj eden izmed vas ne obupuje.

Zapremo tvornico. Zapremo plin,
elektriko in vodovod iz gor,
postavimo mejnike svojih straž,
da tam spoznamo, bratje, kdo je naš,
kdo stopa preko naših bolečin.
In takrat mislimo na upor.

Ne toži, drug

Ne toži, drug, tožiti je neumno!
Trpiš krivico? Trpi jo pogumno!
In kadar pade nate zadnja noč,
preizkusi v molku svojo moč.

Opolnoči — že čujem transmisije,
nov svet je, drug, ki naša srca pije,
ko tvorničar pijan in sit počiva,
se nam pred dušo topla luč razkriva.

Ta luč, ta dobra, ta nam dá poguma,
kot zvezda sredi tvorniškega šuma,
ki delavcu je pred oči prišla,
na trudno dušo mimo prisvetila,
kot golobica razprostrla krila
bi preko poteptanega srca.

Ne veruj

Ne veruj ljudem: vsi so prikriti,
na njihovih ustnih se laska smeh,
a zraven te hočejo ubiti
in hočejo v tebi odkriti greh.

Ne veruj prijateljem, bodi sam,
grenko—sočno, samotno drevo,
čuvaj laži se, lokavih omam,
rasti trpko, a rasti krepkó!

Umiraj samotni s sovraštvom do njih,
usmiljenju njihovemu bodi tuj,
bodi samotni, bodi tih,
veruj v samoto, a nje zaničuj!

Nocoj smo poslušali burjo

Nocoj smo poslušali burjo
in prav nič nismo spali;
tiho o vsem čudnem in strašnem
smo se pomenkovali.

Kako mora biti na morju,
kadar tonejo brodovi,
in kako so strašni in mrzli
in grozni morski valovi.

Nocoj smo poslušali burjo
in prav nič, prav nič nismo spali;
mislili smo, kako bi lepo bilo splavati
kar z burjo preko obali.

Mrzlo jutro je zableščalo,
(o bogve kje so že bile ladje)
mi pa —smo šli na vrt, pobrali
pod breskvami, jablani rdeče sadje.

Noč

Bori šepečejo, slap šumi,
skale, kot da so se potniki ustavili,
v sive plašče zaviti, sredi poti,
polje kakor izhojena pot
in vas kot kup otrok.
Vse molči.

A tam nad morjem
pa se blešči tisočerih luči
in tam ob morjih
človek, ki je svoje srce prodal,
prazen in votel
po tej samotni ihti.

Nokturno

Razbijam svoj beli Kras,
z muko razbijam ga
in mislim na Beethovnov obraz.

Pianist sem z železnimi rokami.
Kras se lomi, zemlja krvavi,
a dan se ne zdrami ...

Pokaj bele ladje iz pristana?
Za žolto jadro je skrtil svoj obraz
mornar. (Sonce gori.) Kaj sanja?

Razumem. Tiho vstaja prevrat,
s tipalkami žgočimi duše osvaja. —
Si sredi poti? Začni od kraja!
Očisti se v ognju, postani nam brat!

Novoletni sonet

Prazni kupeji ... Luč brli
in vzrepetava med votlim bobnenjem;
tiha poljana samotna stoji;
težko mu, ki ob tej uri potuje ...

Sprevodnik na šipo naslonjen strmi,
oči se izgublajo v temno poljano;
srce bi se ustavilo, vlak hiti;
težko mu, ki ob tej uri samuje ...

Srce bi se ustavilo in potopilo
v to tiho molčanje temnih dolin,
srce bi se ustavilo in bi se skrilo
pred grozo, ki jo izvablja spomin,
v hiši na polju dekle ugasnilo
luč bi pred strahom neznanih daljin.

O, da sem list zeleni

O, da sem list zeleni na večnem drevesu ljudi,
o, da bi mogel na njem zeleneti,
šumeti, v vejah gnezditi kot ptič gnezdi,
o, da bi mogel z njimi živeti!

O, da sem potnik pod težkim zelenjem vrtov,
da mogel bi v vlažne daljine kot v vino nevidno zarje
namakati,
rasti v šumenju ros, kaliti v dihu vetrov,
o, da bi mogel mirno, tiho po cesti korakati!

Ali da bi v vrtovih rasel z belimi prsti korenin
in da bi mogel kontinente nove dojeti vase, izpeti
tiho moč noči, grozo sivo v brezbrežju globin —
da nehal bi krvaveti, o, da bi mogel umreti!

O, saj ni smrti

O, saj ni smrti, ni smrti!
Samó tišina je pregloboka.
Kakor v zelenem,
prostranem gozdu!

Samó odmikaš se,
samó tih postajaš,
samó sam postajaš,
sam in neviden.

O, saj ni smrti, ni smrti!
Samó padaš, samó padaš,
padaš, padaš
v prepad neskončne modrine.

Obrnjeni plašč

Zakaj ste mi obrnili plašč
in ga v železje in jeklo vkovali?
Jaz bi hotel bel, svilen plašč,
kakor ga nosijo mladi kralji.

Svilen plašč, ki široko šumi
kakor svetli pomladni oblaki,
bel plašč, ki se svetlo blešči
kakor labodi — pomladni oblaki.

Tja grem sam, sam, prav sam,
v duši s tihim, nevihtnim svitom,
jaz grem sam, hočem prav sam
za sončnim bogom Svetovitom.

Od tega življenja

Od tega življenja kaj ti ostane?
Ko ljubil si vse, ostaneš sam,
če ljubiš res, skrij svoje boli neznane
in pred ljudmi zapri svoj hram!

Išči besed, v temi govorjenih,
obupanih, tihih, temnih ljudi,
ki niso iskali tolažb nobenih,
ampak pustili so svet in šli.

Rad bi le vedel, kaj je življenje,
ko čutiš v sebi nesmrtni vzgon,
ko pride pomlad, sokov kipenje,
rad raseš in misliš, da ni vse zastoj.

In slutiš smeri uri, dnevu in veku
in kot da se v večnost stekaš sam,
a utehe ne najdeš pri človeku,
zapeš se vase in hočeš drugam.

Oktober

Zlati oblaki žarijo, žarijo,
plavajo sredi mrzle modrine,
ah, še trenutek, in ugasnijo.
Tiha je vas sredi doline.

V kraški kuhinji topli smo zbrani,
čutimo v dušah sonce odhaja,
kot zakopani, smrti vdani.
Tiha žalost si duše osvaja.

Vzkrikneš, pa se odmev ti povrne
od hribov rjavih, od modrih gora.
Kdo te je slišal? In srce pregrne
žalost oktobrskega polja.

Oreh

Zasadil je stari Torkar
oreh. Dvajsetleten bil je takrat,
pa se le mu je vsesala
v dušo grenka žalost
in z bridkostjo ga pojila
in s sovraštvom, maloupom.
Taki vsi so povečini.

Pa je prišel v šestdeseto,
zagorelo je v poljanah,
zagorelo je po mestih. —
Pa se hrbet mu skrivil je,
pa so mu zobje izpali
in lasje se pobelili,
(bili so kot bela volna),
stari Torkar pa kot jagnje
čakal tolažnice Smrti.

Ali glej: nenadoma —
kaj prihaja s svetlim ognjem,
kaj prihaja zblaznim vriskom?
Svoboda vihra na konju,
vsa goreča, vsa bleščeča,
(tla pod njo so vsa goreča),
na ognjenem zlatem konju.

In v oktobrskem večeru,
ko da duše izprašuje,
je viharilo v drevesih,
dvigalo je skednjem strehe
in divjalo in divjalo
in še oreh je izrulo.

Pa nenadoma je prišlo
kakor črni oblak. In Torkar
reče sinu: „Vsadi oreh,
o, mogoče še dočakaš,
kar nekoč sem čakal jaz.” —
In izdihne. Mraz pritiska,
mraz pritiska čez ves Kras,
tam pa raste grenki oreh.

Rasti, rasti, grenki oreh!

Pa da bi znal

Pa da bi znal, bi vam zapel
o svetlo šumečih topolih,
o kraškem soncu
v hladnem septembru,
o belih ajdovih dolih.

Pa da bi znal, bi vam zapel
o enem, o enem dekletu;
tako rad jo imam
in je ne dam
za vse, za vse na tem svetu.

Pesem

Slavček med trnjem
se je zganil
in zapel;
bel cvet divje rože
je zakrvavel ...

Trnje zori
sredi belih puščav,
kot kaplje krvi
dozoreva mu plod,
na belih grobljah
kraških planjav:
Tam bo tvoj kot.

Pesem ponižanih

(Staro mesto)

Med ostrim dišanjem raznih omak,
med kričanjem stopam čez sivi tlak,
otroci so starci strašnih spoznanj,
v licu ni zdravja, ne smeha, ne sanj.

Nerazčesane, lase čez obraz,
v cunje zavite, v poldanski čas
v vrčkih kosilo žene nesó,
njih oko je mrtvo, njih srce je mrtvó.

In jaz grem med njimi v grozi spoznanj:
za vsakim obrazom obraz maščevanj,
ki dvigajo se kot morje vsak hip
v tej ozki strugi gnijočih rib.

Pesem s Krasa

Bori dehtijo, bori dehtijo,
njih vonj je zdrav in močan,
in kdor se vrne iz njih samote,
ta ni več bolan.

Zakaj v tej pokrajini kameniti
je vse lepo in prav,
biti, živeti, boriti se
in biti mlad in zdrav.

Bori, drugovi, dehteči, močni,
tihi drugovi kraške samote,
bodite pozdravljeni v moji samoti,
polni težke, otožne lepote!

Peto nadstropje

V petem nadstropju so dobri ljudje,
v petem nadstropju in v vlažnih kletih,
tam se nikoli ne utme smeh,
oči tiho, mrliško bleste.

In otroci, ki se rode,
kot da imajo žveplo v očeh,
brezglasno leže, zvijajoč se po tleh,
v cunje gnijoče ihte, ihte ...

Toda peto nadstropje in klet
kadar pregnije, se zruši svet
in stisne smeh veselih ljudi.
Tropa vojakov s puškami gre,
a še ti se nad mrličji zgroze —
kako da bi mogli streljati?

Po cesti greš

Po cesti greš, sam ne veš kako,
žaluješ in ne veš zakaj,
ti si kot črno drevo v jeseni,
ko razblesti sivino sijaj . . .

Mogoče bi rado spet listje imelo
— srebrn sijaj, polcvetal, čudovit —
človek bi umrl, pa ne more umreti,
in bi živel, a je zlomljen, ubit.

Pogovor z neznanim

Zemlja kot črna kepa obupa
nad plašno, izmučeno dušo stoji,
ki svoje peruti je v daljo razpela,
da tebe, Neznani, bi vase ujela.

— — —

Kje si, kje si?

O, strašna, o, strasna ta črna je noč,
vendar presvetlâ, da se v njej izgubiš,
da kot zvezda zatoneš v brezzvezdno temo,
da v brezzavest se spet potopiš.

— — —

Potopiš.

— — —

Kje si, ti duše moje tečajnik,
kje, o, reci, sedaj se mudiš?
Zemlja kot črna kepa obupa
in ti — molčiš.

Rahlo potapljam se v nemo globino,
v črno temino široke noči,

le duša še čaka, da pride On mimo,
te srce še čaka, da izpregovori.
Vse je odeto v tišino, v temino —
in Njega? Ni.

Poljub iz množice

Včasih srečam lep obraz
sredi ljudi — in ko tone
v njih senco, kliče:
Od tod, dokler je čas!

Vse oči gledajo isto luč,
srce jo barva s svojo krvjo,
z bleskom zvezda kliče mi:
Od tod, dokler je čas!

Tako te poljubim, lepi obraz,
s tiho mislijo na čelo.
(Ni od zvezd zakrvavelo?)
Ne, srce je hotelo:
Od tod, dokler je čas!

Poslednje obhajilo

Ko bo razbit že moj obraz
in moja roka brez moči
in moje srce brez krvi —
in nad menoj triumf pravice
bo razprostrl krvavi ščit,
ko bom že skoro ubit —

In ležal bom pred vami sam,
obkrožil usta bo smehljal,
ko da bi angelov sijaj
razsvetlil moj teman obraz,
in srce moje trudno, ubito
umrlo rado bi, da se spočije,
kot je Njegov ukaz.

Tedaj bo svetli dih stremljenj,
ki srce mi jih je rodilo,
ponižanj, porazov in trpljenj
poslednje moje obhajilo,
da sem boril se v duhu čist
in kor borilec moram umreti;
in tákrat prišel bo oteti
me iz trpljenja beli Krist.

Pot do človeka

Krute sile oblikovanja
oblikovale so moj obraz,
preko trpljenja, zatajevanja
so mi umirile uporni izraz.

Smrt mi je poljubila lice,
bil sem kakor smrt hladan,
nisem sanjal, ne čakal pravice
in ne utehe v razkošju sanj.

Šel sem skozi trnje spoznanja,
da ugaša Veliki Zapad,
in na pajčolane molčanja
mi je brezup udaril pečat.

Ali prišlo je kot nova sila,
kot šum golobov iznad polja,
ko da nenadoma se prebudila
je mrtva, speča sila srca.

Ko da je zapal že sneg molčanja
preko, polj, preko belih streh,
ko da človeka obupa, spoznanja
rahlo poljubi mehki smeh.

Ko da ubit, zatrt in prevaran
s smehom življenja pozdravi ljudi,
ko da od svetle tišine očaran
krivicam in zlobam vsem odpusti.

Ko da so tihe, bele peroti
se razprostrle preko sveta,
ko da so v mirni, prijazni dobroti
zbrani ponižani tega sveta.

V srcu mojem besede šumijo,
človek se v tihem srcu budi,
zanj se vse moje sile borijo,
zanj, za človeka, človeštvo, ljudi!

Potovanje

In tu in tam. Le bežno potovanje.
Drevo in stolp. In hiša. Gora. Hrib.
Kot žalost mrzla. Kakor tihe sanje.
Odhajaš. Truden in težak utrip.

Postaja. Restavracija. In listje
se siplje raz kostanje preko miz.
In tista drama. Tiha je in sama.
Pogled. Rjavo listje. Bežen vtis.

Tujina: kot jesen in kot neznanka
vsa bežna, mrzla. Tu pri nas je topló.
Leteče listje. Proti Karavankam.
Tunel: v poltemi sije nje oko.

Pratišina

Na ulici vse se gnete, vrtinči,
kakor da Krist bi stopil z razpela,
zopet je truma ljudi završela,
ob strani stoji Leonardo da Vinci.

Stoji in gleda kakor tedaj ...
meri njih borbo ob svojo tišino
(o, on strmi v Njegovo globino
in čuden in majhen se zdi mu ta kraj).

In gre v tišino in tam ustvarja.
In Njega nariše v tihi sredi,
ki ve že za svojo križevo pot
in vendar noče oditi od tod,
ker hoče, da pade nova zarja,
ker hoče, da ozdravlja s pogledi.

Pred bariero

Povej, naj skočim preskočim,
povej, naj se li usločim,
povej?

Poglej,
pred to belo bariero
pokleknem naj zdaj in molim naj
in mislim na svojo kariero
ali naj klavrno grem nazaj,
da bom poljubil valptov bič,
molil boga in drugega nič,
da za vstajenje mi je poslal
valpta, ki tepe in biča,
in da le, če ponižno bom stal,
me vzljubi in me zveliča?

Ah, kar naenkrat dvoje barier ...
eno časno, eno večno plačilo;
tako šepeta mi zlodej sufler:
Če ne zlepa, propadel boš s silo. —

A jaz odgovarjam: V svetu idej
ni ne zmage in ne poraza,
živeti je le ekstaza,
bratje borilci, z mano naprej!

Predsmrtnica

Vsi bodo dosegli svoj cilj,
le jaz ga ne bom dosegel ...
Ognja prepoln, poln sil,
neizrabljen k pokoju bom legel.

Ogenj me v prsi bo žgal
in me ne bo mogel izžgati,
neutrujen jaz bi rad spal
takrat in ne bom mogel spati.

Premišljevanje

Kraška vas je v jeseni tiha,
ovita v meglò,
le tu in tam se zasvita
lučka v temò.

Tam za črnim ognjiščem
svetlika se ognja sijaj; —
po mrzlih poljih hodim
in vse me kliče nazaj.

Ko da je vse izumrlo,
je tiha kraška vas,
ob ognju rdečem sedijo;
tako bi sedel i jaz.

Tako bi sedel za ognjiščem,
obraz v dlaneh, bi molčal,
tiho, vse tiho za oknom,
le ogenj bi prasketal.

Preproste besede

Ljubim jih, te preproste besede
naših kraških kmetov,
ljubim jih, o bolj jih ljubim
od vas, meščanskih poetov.

Kakor da vidim krajino jasno
nad tiho zeleno dolino,
kakor da vidim skale in bore,
ki stražijo to dolino.

Ljubim jih, njih ostro tišino;
kakor raskava roka
vabijo zopet in zopet me tja,
izgubljenega otroka ...

Prerojenje

Sam, sam, sam moram, biti,
vsako telo neprozomo v prozornost preliti
in zvoki klavirja bodo potem
mogoče le zimske zvezde mojim očem.

Sam, sam, sam moram biti,
da pozabim misliti in govoriti
in da občutim v sebi le eno veličast
vesoljstva tihega: Rast.

Sam, sam, sam moram biti,
vse, kar je prikrito bilo, vse moram odkriti,
ne s svojo mislijo, s svojim molčanjem
kakor z molitvijo pred najsvetejšim iskanjem.

Sam, sam, sam moram biti,
v večnost sebe in v sebi večnost odkriti,
svoje prozorne peruti v brezdaljo razpeti
in mir iz onstranske pokrajine vase ujeti.

Pristan

Na ladji niha nihalo
od jutra v polnoč, od večera v dan;
kakor mrlič ležim na ladji,
od jutra v polnoč, od večera v dan
se zibljem ubit in čakam zaman ...

Med mladimi rožami ležim
od jutra v polnoč, od večera v dan;
nad mano se zibljejo zvezde, svetovi,
in med dneva, noči bregovi
se zibljem mrlič ubit, pijan ...

Spomnim. se: kako bi veslal,
da bi dosegel bele bregove,
a v mojem čolnu vesel ni.
Joj, ko da v njem mrlič leži
— mlad mrlič med rožami —
doline valové in hribi valové. —

Jaz čutim, kako, se ziblje ves svet,
ziblje se: palače, gradovi, stolpovi,
visoke tvornice, in se ne zruši;
kot da se ziblje in venomer smeje,
kot da niha hitreje, hitreje —

in da se smeje ti, reži v dušo,
ki hoče v pristan. —

Vstani človek — ne morem vstati,
umri — joj, saj ne morem ležati,
kriči — saj ne morem kričati,
vse bi bilo zaman.

Proti človeku

Kolesje motorja se lomi.
Iz nezavesti
padam v zavest.
Vsak dan, vsak dan
pijan, pijan.

Evropa. — — Konec.
Zabovje kolesja se lomi,
za kolesjem črni volk,
a med kolesjem
človek, človek.
Samo en obraz sije vanj,
obraz matere ob oknu,
a za kolesjem črni volk,
med žarečim kolesjem človek
vsak dan, vsak dan.

Samo en obraz sije vanj.

Psalm

O Bog, usmili se moje praznote!
Široko razstrtih sivih dni,
teh široko upajočih oči,
o Bog, usmili se naše samote!

Razstri svoj plašč, razkošno tkan
z zvezdami višnjevih letnih noči,
ko speš mimo nas in Tvoj plašč šumi
kot sredi morja večnih sanj.

O, stopi v ta stekleni čas
in kar je prozorno, naj potemni,
in kar je blizu, naj se izgubi,
naj nam kot iz višnjevih dalj spregovori
kot v gosti modrini beli glas!
O Bog, usmili se nas, usmili se nas!

Razočaranje

Smrt je legla na moje srce,
ogenj pod skalo pa ni zamrl;
ubijaj, kriči, zatiraj me,
jaz se bom uprl.

Zlati oltar med sivim kamenjem,
vem, kdo ga je razdril;
jaz pa ga obnovim z vstajenjem,
jaz se bom uprl.

Smrt je legla na moje srce.
Mislila je, da se bom strl.
Ali duh, ki je v meni do zadnjega dne,
bo klical: jaz se bom uprl!

Rdeči cvet

Kakor z vinom strasti nalita
tvoja bela polt dehti,
kot izza rosnega cvetja
gledajo tvoje rjave oči.

Drevo v višnjevordečem cvetju
orošeno v soncu večernem blešči
in izza tega rosnega cvetja
gledajo tvoje rjave oči.

Sonce leskeče, kadar zahaja,
strast lesketa ti sredi oči,
tiha, opojna, tema prihaja,
za belo ograjo panter preži.

Rdeči atom

I

Skozi sivino trdih razmer,
glej, ne izgréši svetle smeri
v melanholiji, v dušeci temi,
vzpni se kot ogenj preko ovir!

Plamen žareč bo presekal temo,
kakor zastava bo plapolal,
človek bo dvignil obraz od tal,
v bodočnost bo stopil z uporno nogó.

Naši napor v žrtvi in delu
bodo razgibali mrtvo telo,
in kar je strto letalo v pepelu,
bo kakor slap vzžuborelo v nebo.
Poglejte, drugovi: iz naše moči
se novo, bodoče življenje budi!

II

In kar je enim topo preobilje,
je drugim tiha beda in krivica,
in s preobiljem luksus in kaprica
in meč in plamen, sila in nasilje.

A požrtija pri Trimalhijonu
z opojnim vinom smrti je končala,
in kdor kraljuje danes, je v zatonu,
ker pomendrana množica bo vstala.

In kar biló zatrto in steptano
in kar biló teptancem, sužnjem sveto,
in kar je v temni ječi nam sijalo,
bo s svetlim, zlatim soncem obsijano,
in kar nas gnalo v temni čin — prekleto,
in vse ostalo bo na vek propalo.

III

Iz vseh teh kriz bo vstala nova sila,
ki bo življenje preoblikovala,
in bo človeku zopet moč vrnila,
in kar bo lažnega, bo v prah steptala.

In človek v svesti pravega si cilja
(o, zvezda duše bo mu pot kazala)
razpel bo v vetru hrepenenja krila
in mrtva pesem bode obmolčala.

Nobenih norm, zakonov; samo delo
kazalo bo človeštvu novo pot,
in kamor srce genija hotelo,
le tja za njim bo stopal zdravi rod,
in v našem delu vstane nova sila,
ki svet bo zrušila in dogradila.

Revolucija

Pravzaprav naj bil bi to problem
in še najbrže zelo kočljiv,
toda, če je to, kar naj bi bil,
če postane, kar da je — potem,

če prinese svobodo ljudem,
naj mu katerikoli bo naziv,
jaz ga molil bom in bom slavil,
toda, dragi, ne sedaj, potem ...

A sedaj je treba borbe v nas,
borbe, svete borbe, ne miru,
ne počitka, niti slepih sanj,
ne raziskovanj, izpraševanj,
treba, da spoznamo svoj obraz
in da izpovemo: Mi smo tu!

Richepinov motiv

Živel nekoč je mlad fantič
in ljubil, ljubil je dekle,
a ona ga ni ljubila nič.

In rekla mu je: do jutri tu
mora biti srce tvoje matere,
da ga vržem svojemu psu.

In šel je k materi in jo ubil,
srce ji izdrl in je zbežal,
da ne bi roka zamudil.

Tekoč se je povračal tja
in sredi poti je pal, je pal,
in iz roke srce mu je palo na tla.

In ko je srce na tleh ležalo,
ko je ležalo sámo, tako,
čul je, kako ga je vprašalo.

In zaječalo od bolešin
je materino srce, vprašalo:
„Si se ranil hudò moj sin?”

Romanca

Topel je nocoj moj hram,
v njem nocoj sem sam,
oj sam.

Kje si, deklica, nocoj,
nocoj bi rad bil sam s teboj,
s teboj.

Sam sem. Pusto je doma,
pusto sredi je srca,
oj srca.

Pa zaprem svoj topli hram
in odidem; toda kam?
Oj kam?

Sad spoznanja

I

Doklèr ga ni bilo, sem se ga bal,
in ko prišlo je tiho, podzavestno,
srce mi zaihtelo polbolestno
in sonca svit je žalostno sijal.

A le trenutek in potem sem vstal
in stopil nad pokrajino prelestno
vseh mladih sanj in kot junak zavestno
podrl sem iluzije prav do tal.

Z očmi zaprtimi sem vse podiral
in mislil sem: s praznoto pride smrt,
a čudo: vedno večji se odstiral
pred mano svet je, v večnost razprostrt,
in v rosni, zlati zarji je gorela
pokrajina iz mladih sanj pepela.

II

Prišlo je kakor plamen in vihar,
v nevihti je pokrajina gorela
in iz neba se sipal je požar
in moja misel je okamenela.

Pokleknil sem pred zadnji svoj oltar,
za okni plamen in nevihtna strela
in iz neba, se sipal je požar
in moja misel je okamenela.

In ko sem se prebudil drugi dan,
bila pokrajina je brez pepela
in v rosi polja tiho zelenela,
le moj oltar je bil ves razdejan
in veter pihal je hladan, mehak,
v obraz je dihal ponevihtni zrak.

Sebi

Komu je mar, poet, tvojih sanj,
tvojih iskanj in tvojih spoznanj?
Svet išče denarja, denarja ... zlata ...
in kakor pes klone glavo v tla.

In kakor pes voha denar,
denar mu je bog, denar mu je car,
voha denar in mu sledi
in sam je suženj svoje strasti.

Le nekaj jih je, ki niso tako,
le nekaj jih je, ki pokonci gredo,
ki čutijo dostojanstvo ljudi.
Naj umirajo, naj jih zatirajo,
naj gladujejo, naj jih zapirajo,
življenje in smrt je sredi oči.

Slovo

Tvoj smeh se igral je z mojo bolestjo,
mogoče se ji je smehljaj;
in s harlekinsko namišljeno gesto
poklonil sem se in vstal.

Hotel sem angela te zatajiti;
ti angel sredi srca,
hotel sem, hotel sem sebi prikriti,
kako si mi angel bolesti in zla.

Ah, moja duša te bo ljubila
in sovražila, tajila te;
z bolestjo, ljubeznijo bo ti sledila
a pozabila ne.

Slutnja

Polja.
Podrtija ob cesti.
Tema.
Tišina bolesti.

V dalji
okno svetló.
Kdo?
Senca na njem.

Nekdo gleda
za menoj,
z menoj
nepokoj
in slutnja
smrti.

Sonet smrti

In vse je nič. Te žametne oči
so kakor žalost, ki strmi v sivino,
njih temni soj prodira, med tišino
kot zvok, ki se v šumenju izgubi.

Te tihe, črne, žametne oči
mi s svojim temnim bleskom in milino,
poljubljajo to sivo bolečino,
ki mojo dušo vsak dan bolj duši.

Te tihe, črne, žametne oči
so kakor črno, žametno nebo,
nad ostro rano Krasa razprostrto,
so kakor luč, ki dušo pomiri;
ko ugasne nad pokrajino razdrto,
se v mehko temo duša potopi.

Sopotniku

Če si stopil do temnih globin,
ne prižigaj luči —
jaz sovražim tvoje zvedave,
tvoje lokave oči!

Pusti, naj bo, kakor je,
temno in razrito!
Bolj ga ljubim, ki gre mimo
sklonjen, z mislijo ubito.

Ne hodi vame brez
bojazni — pogum teman
je, ki ga pijem, boj
se mojih temnih sanj!

Starka za vasjo

Lačni otroci ležijo na senu,
burja vihra skozi lino,
pod nizkim, sivim čelom hiše —
noč je pokrila ravnino.

Mali sanja: krompirček,
ne eden — polna skleda. —
Tiho stopa za temno vasjo
raztrgana sivka Beda.

Drugi sanja: krompirček v oblici
mrzle ročice ogreje. —
Tiho stopa za hišami
in se ledeno zasmije.

Tretji, četrti in peti in vsi —
tisoč in več — jaz ne morem spati.
Ničesar nimam, in vendar mislim:
vse, o vse bi vam moral dati!

Stolpna ura

Bije stolpna ura, bije
mračnotežke melodije. —
Dosti ur je le prešlo,
ničesar uzrlo ni oko.

Bije stolpna ura, bije,
vmes vihar besni in vije,
vame težka misel rije:
O, kedaj bo in kako?

Črna noč vso zemljo krije
in vihar v srce mi rije,
ena misel kri mi pije:
O, kedaj bo in kako?

Sveti Štefan

Sveti Štefan, sveti Štefan,
siv njegov obraz je;
nad gorami je sprostrto
gluho dolgočasje.

Tiha kuhinja je polna
vsa potic in vina,
šala greje, svet se smeje,
zbrana je družina.

Samo žalost v mojem srcu
se opila ni.
Tiho na žerjavici
brinje zadiši.

Temni bori

Temni bori, črni bori,
čuj, kako vršijo,
ko da med seboj bolešno,
tiho govorijo.

Pod sekiro so sovražno
včeraj bratje pali,
danes in mogoče jutri
bomo mi še stali.

Silna burja, močna burja
v bore zavihrala,
ko da čula bi besede,
pala in obstala.

Če umrete, bratje bori,
kje se bom spočila,
recite mi, dragi bratje,
s kom bom govorila?

„Bratje bori, ostanite,
rastite z uporom!”
Pa so padali bolešno,
nemo, bor za borom...

Topli in jasni

Topli in jasni in tihi
so dnevi, grozdje zori,
joj, med brajdami, med brajdami
že listje žari.

Neko negotovo, nestalno
čustvo — v jasnini svetli tej;
potnik, kaj se ustavljaš
v tem zraku, svetlem in jasnem?
Pojdi naprej!

Tragedija na oceanu

I

Mrzel, mrzel je ocean,
če ti je tesno, stopi vanj!
Dovolj globoka je hladna tema,
potopi svojo boleost do dna!

Kdo si? — Jaz. —
Kaj je jaz, kdo je jaz?
Jaz mu uničim obraz,
moj obraz je tema,
tema — tema,
ne tista tema, tema srca,
ki dobro dé,
ona, ki sega od goré do goré,
od morjá do morjá.
Jaz ne varujem najlepših sanj,
moj grob je širok, moj grob je teman,
in kdor ima svoj obraz,
mu ga raztrgam jaz, ocean.

II

O, ná, mornar, teh lepih rož,
teh lepih rož teh sladkih rož,
o, tiho ulezi se v svoj čoln,
lepo, lepo zasanjal boš.

Strupene so, pa se ne boj,
po njih takó sladak pokoj,
zapreš oči, lepo zaspíš,
pozabiš vse in onemiš.

O kaj, o kaj te gosli pojo,
da me čaka na bregu nekdo?
Glej, skoro ne čujem ničesar več,
truden sem, truden; a rože te
dehte takò sladkó, sladkó.

III

Ti boš rastlina, med plastjo plast,
in skozi tebe kipela bo rast,
neviden boš in nepoznan,
ti boš na dnu vseh žrtvovanj.

Mogoče ti bo tesnó kedaj,
zemljo bo razsvetil maj,
nad tabo, vse zelenelo bo,
cvetelo bo, živeló bo. —

In ti boš tesno med plastmi,
zemljó presijale ti bodo oči
in tvoje oči bodo rasle v svet,
nad njimi vzhod bo z zatonom spét.

Nad zemljo sinje, sinje nebo,
kot da vse mrtve oči vanj sijó,
in z roko v roki nevidni vsi,
v živem koraku mrtvi zveni ...

IV

Izza gorà — hahá, hahá,
prihajal je mlad študent,
vedno zakrit, v črno ovit,
hahá, tam deklico je imel —
tiho, dobro deklico, hahá.

Zdaj se z vsem igra temà.
O, dober, prijeten bi grob bil tesan
na poti nemani pod goró,
mogoče bi me razbojnik ubil
pod gozdom in me za vedno skrtil.

Sezi z belo rokó skozi noč,
draga, daj mi roko v pomoč!
Jaz sem živih teman ocean,
ne ščitim hrepenenj, ne nad ne sanj,
v večnost, temò bo pokopan,
kogar vzamem v naročje,
moj grob je širok, moj grob je teman.

V

Joj, rešite me, jaz sem poet,
joj, rešite me, jaz nisem bankir!
Mrzla voda pljuska po ladji.
Rešitelj je kapitan, on je zver.

V črnem čolnu sam sedi,
z lučjo rdečo sveti v temò,
kdor ni dobro dovolj potopljen,
z veslom razkolje mu glavó.

Širok, širok je ocean
in šum njegovih valov hladan,
a še strašnejši mir njegov,
kot veter ne prši valov.

Le nekateri utopljeni ne morejo
se potopiti do dna, do dna,
a se ne morejo rešiti.
Strašno je strmeti v potop sveta.

Ti vstajajo, padajo po veri,
ki jih je dvigala do boga,
a zdaj je utihnil sredi temè
klic njegov iznad temè.

VI

Eni hočejo nazaj,
a kako bi nazaj, kako,
duše njihove ne morejo umreti,
tiho duši jih pod vodó.

Bodo li večno v temi živeli,
o, razodeni skrivnost, zakaj?
Ali, ko bodo vode vzblestele,
v jutru splavajo nazaj? —

Pa so njihovi bregovi utonili
in sami ne vedo kam, ne kod,
pa so se njihovi cilji izgubili,
pa saj so morali na pot.

VII

Po tihi vodi, temni vodi
plava mlad in lep mrlič;
lep, o lep mu je obraz,
bled, ko da je iz cvetja vstal,
da je vstal in zacvetel. —

Po vodi plava mlad mrlič.

In če je vstal, zakaj je vstal?
Ali je dobojeval
vse boj strasti,
ves boj ljudi
in zdaj ne more pasti na dno?

Bog temni pada nad temò.

VIII

Čez dvajset tisoč let mogoče,
ko vstanejo ti otoki iz tal,
pride na goro s palčico v roki
geolog in bo preiskoval.

In bo iskal predpotopnih ljudi
in bodo strmele njegove oči,
toda zaman, zaman, zaman
se bo trudil, da bi spoznal ocean.

Ta ocean, strašno odprt,
bodočim življenje, nam pa smrt,
to preizkušnjo, naval in strast,
strašen pogin za novo rast.

Geolog bo učil: Vzporedne plasti,
tukaj nič boja bilo ni,
tukaj je tiho pokrilo morjé
doline, polja in goré.

IX

Štirje veslači v noč gredó,
v noč gredó, strašno pojó
in bijejo z vesli v temni val
in kličejo: Pridi, pridi, kralj!

Štirje veslači gredó skozi noč:
Pridi, ga kličejo, na pomoč,
ali reši v Evropi nas,
ali pa v strašnost potopi nas!

All rešitvene zvezde ni,
v njihovih očeh ni več oči,
v njihovih očeh le še ogenj gori,
ubija in v smrti združuje ljudi.

Štirje veslači v noč gredó,
v noč gredó, strašno pojó
in bijejo, kličejo ga zaman.
Tih je nad mrtvimi ocean.

V kavarni

Mislím nate, prijatelj, mogoče sediš
v malomestni kavarni in sam pred sebe strmiš.
Po ulici gre prižigalec in prižiga luči,
tiho vžge se vsaka in tiho gori ...

Natakar skoro spi. I ti molčiš,
mogoče premišljaš, zakaj živiš, goriš;
pred oknom (ni kot odprto okno?) gore luči.
Misel se ustavi. Koliko jih je? Ena, dve, tri ...

In že gre misel drugam: kaj, zakaj, kako,
ni le vseeno, če tri so ali tri sto?
Po stolih, po mizah, na biljard lega temà;
ni li vseeno, če nas je sto ali dva?
He, natakar, ne vidiš, kavarna temní!
Vzdramil se je i on (kot iz daljnih, mrtvih sanj) in
prižgal je luči ...

V polnočni uri

Življenje, z menoj, ti tiho življenje,
ki se vzkrešeš opolnoči
kakor raketa, da vsa drhti,
razplajajoča zvezdno semenje.

Ti, ki bi rado v vsak atom,
ko razblestiš se in že ugašaš,
zakaj in čemu, nikoli ne vprašaš,
ti lučka, ki greješ popotnikom dom ...

Življenje, z menoj, ti tiho življenje,
daj mi toplote in daj mi luči,
da umre trepet v temi,
da umre to bolno drhtenje,
čakanje, umiranje, tiho trpljenje —
kot sonce jutranje v cerkev prisij!

Vas za bori

V oklepu zelenih borovih rok
bela, zaprašena vas,
poldremajoča vas
kot ptica v varnem gnezdu rok.

Sredi dehtečih borov postanem:
Ni to objem mojih rok?
Velik objem, velik obok
za takò malo gručo otrok.

Za zidom cerkvenim je pokopan
nekdo. Na grobu šipek cvete.
Iz bele vasi bele poti —
in vse te poti v moje srce.

Večer pod rdečo sipino

Gostega mraka modre zavese
drhteče se spuščajo od neba;
utihnilo bori so za trenutek,
kot potnik obstane sredi poljá.

Za hribom se tiha vas je zmračila
in oživele so strme poti;
globel pod sipino je zadehtela
od zemlje. Stolp na hribu molči.

Temni obrisi, zamolkli koraki,
kosci gredo čez ilovnato pot;
živina težkà se ob kalu napaja,
ozre se, ko začuje zamolkli topot.

Topoli vršijo in uklanjajo krone,
kot v sivih blazinah zvezda vzbledi;
koščev korak, živina v temo zatone,
za težkim oblakom mesec vzžari.

Ves Kras je mehak — kot da ihti —
iz kapele luč in glas orgel plava;
trenutek — in kakor raztrgan obraz
obmolči v mesečini skalna puščava.

Večer pred zimo

Zrak, je prozoren kakor perot
kačjega pastirja,
brezčasna praznota je legla na pot
jesenskega večera.

Na ulici še samuje napis
in živordeči lepaki,
skozi temò senčen obris,
skozi praznoto koraki.

Prostor je prazen, zrak je suh,
težak, ko da svinec je v nebu;
klonil je svobodoljubni duh,
kot kri pada voda v žlebu.

Zrak je prozoren, tako gleda mrlič,
joj, da bi srečal človeka!
Iz tihe praznote rase Nič.
Voda se v žlebu odteka.

Večerni hlad

Večemi hlad
in veter izza vrta —
ah, tam, blešči se grad
in tam so vrata odprta.

Odrprta v moje srce;
skozi vrata prepih;
vse gre, vse gre. — —
Roža dehti kot vzdih.

Večerno sonce

Tiho sonce, sonce pod Sežano,
razgoreva v zlatu. Mirno sveti
na zeleno, zapuščeno gmajno;
težko, težko, težko je živeti!

Sredi gmajne brest. „Povej, kako
raseš, sahneš sredi suhih tal?
Cveteš? — Ti ne boš nikoli cvel!
Krvavel boš, glej, in boš molčal!”

In ničesar ni tu v tolažilo,
sonce še to travo bo požgalo,
in še sonce, sonce bo ugasnilo,
le srce, to zvesto, bo ostalo.

Videl sem bore rasti

Videl sem bore rasti
v nebo. Stoike mirne
skozi ognje sonc.
Videl sem že požar,
ki bo jih požgal.

Na belo blazino so
naslonili starci—hribi glavé
in obmolknili. —
Bori šumijo. (S kom govore?)

Videl sem jih,
kako so romali
goreči stebri — v nebo . . .

V pepel se mi je sesulo telo.

Veter

Veter se je ustavil pred vrati;
prazno, tiho; vse že spi.
Samo veter ne more spati
opolnoči.

Samo črna cipresa šumi še,
na belem grobu angel kleči,
v polsvetlobi temnijo hiše
sredi kraške vasi.

Tiho vse: med življenjem in smrtjo
edino drevo na gmajni šumi;
po cesti nekdo gre z dušo potrto,
kakor da v onstran strmijo oči.

Vihar, vihar

Vihar, vihar mi gre čez pot
in v plašč se moj upira,
zlomiti hoče moj upor,
ne upor, božast nemira.

Kadar razpnem popotni plašč,
kot ptič, rojèn v svobodo,
se zdim in s silo dvojnih kril
borim se s to usodo.

Tako grem jaz, tako gre vsak,
kdor čuti cilj v daljavi:
če usoda ustavi mu korak,
on se ji zoperstavi.

Vozil sem se

Vozil sem se z zlatim čolnom
po rdečih vodah večera
med drevjem
in travnatimi bregovi.
Vozil sem se,
jaz zlati mornar ...

Toda prišel je vihar
in sonce je palo
iz svojih višin
in kot da je zasijalo
vse drugo, manj zlato,
bolj jasno, bolj živo,
sem kot prerojen
stopil na breg.

Rdeči oblaki so se odtrgali
mi od srca,
videl sem jih,
šel za njimi
preko sveta.

Vse te besede

Vse te besede bi morale biti
dehteče kot borova morja,
jutranje zvezde, ki ugašajo
ob zarji iznad pogorja ...

Pa je pólnoč še, pa je pólnoč še
in jih moram prižgati,
da v tej sivi kraški hiši
nam je še ostati.

V temen plašč zaviti jih v burjo
govorim, ko se zaganja
v okna; pa se mati vzdrami
in pomisli in zasanja ...

Jaz pa divji sem kot burja —
proč, o proč je moje spanje.
Tiho stopam preko póti kraških.
Noč mi sije nanje.

Vse, o vse

Vse, o, vse je bilo zaman,
zaprt je tvoj hram, ugasnil je dan
in veter pekoče je dahnil v srce,
potemnele so sive gore.

Cesta — bodeš mi dala mir?
Mi daš pozabljenja, opojni večer?
Ona je mimo duše šla,
ona odnesla je mir srca.

Vse, o, vse je bilo zaman,
zaprt je tvoj hram, ugasnil je dan,
ves svet pred mano je zaprt,
zdaj bi šel s tabo, tiha Smrt.

Želja po smrti

Daj mi, Bog, da mogel bi umreti,
tiho potopiti se v temo,
še enkrat kot zvezda zažareti,
onemeti, pasti v črno dno,

kjer nikogar ni in kjer ne sveti
niti ena luč in ni težkó
čakati poslednjih razodetij,
kar od vekomaj je sojeno biló.

Daj, da stopim stran izmed ljudi,
daj, da stopim in da se ne vrnem,
daj mi milost: temo, ki teši,
da v bolečini s Tabo se strnem,
daj, da odidem od teh ljudi,
daj, da odidem in da se ne vrnem!

www.omnibus.se/beseda

ISBN 91-7301-062-6